

Toelichting programma woensdag 10 november 2021 Ruïnekerk Bergen NH

Hoewel Joseph Haydn te boek staat als de peetvader van het pianotrio, was het Ludwig van Beethoven die deze bezetting definitief bestaansrecht gaf en perspectieven bood voor de negentiende -eeuwse componisten. Zijn pianotrio's, het beroemde Geistertrio voorop, vormden en vormen de inspiratiebron voor veel componisten na hem.

Ludwig van Beethoven liet geen misverstand over zijn ambities bestaan toen hij in 1795 drie pianotrio's als zijn opus 1 publiceerde. Joseph Haydn had het pianotrio op de klassieke kaart gezet, en Beethoven zou wel even laten horen hoezeer hij het voorbeeld van zijn kortstondige leermeester kon overtreffen. Beethoven creëerde direct meer evenwicht en gelijkheid tussen de drie instrumenten onderling en zou uiteindelijk elf pianotrio's schrijven. Toch duurde het na opus 1 ruim tien jaar voordat hij weer naar het pianotrio terugkeerde. Na het voltooiën van zijn Zesde symfonie, de *Pastorale*, schreef de componist in 1808 twee pianotrio's opus 70. De eerste van deze set, het **Geistertrio**, groeide uit tot een van Beethovens bekendste bijdragen aan deze vorm. De opmerkelijke bijnaam dankt het werk aan het langzame middendeel, Largo assai ed espressivo, dat omgeven wordt door twee vrolijke en snelle hoekdelen, waarin de drie instrumenten ondanks een aantal dominante uitbarstingen van de piano, inderdaad volkomen gelijkwaardig zijn. Dit largo wordt wel de langzaamste muziek genoemd die tot dan toegeschreven was. Het mysterieuze en spookachtige werk vol ijle tremolo's en voor die tijd wonderlijke orkestrale texturen zou gebaseerd zijn op schetsen voor een heksenscène in een opera over Macbeth die Beethoven uiteindelijk nimmer schreef. Het deel is gefragmenteerd en lijkt zich dolend en zonder enige coherentie zoekend een weg te banen. Pas in het laatste deel herstelt Beethoven de onzekerheid weer met virtuoos spel en een duidelijk herkenbare sonatevorm.

Het eerste pianotrio van Wolfgang Amadeus Mozart is een mooi voorbeeld van een pianotrio in de kinderschoenen. Het **Divertimento in b KV 254** dat hij in 1776 schreef, was zelfs in naam nog geen pianotrio. Dat klopt ook wel, want het is geheel volgens, in overeenstemming met de mode van die tijd en de grote vraag van de sterk opkomende amateur- en huismuziekmarkt een klaviersonate, te spelen op een klavecimbel of een fortepiano, met begeleiding van een viool en een cello. De viool en de cello missen vooral in het eerste deel van dit werk, net als in de eerste pianotrio's van Haydn, de vergaande interactie met de piano. De cello doet niet veel anders dan de baslijn van de piano doubleren en de viool geeft grotendeels eenvoudige begeleidingslijnen of een bescheiden tegenmelodie bij de dominante melodielijnen in de piano. Toch is er ook in dit Divertimento al een spoor te vinden van de verzelfstandiging van vooral de vioolpartij. Vooral in het tweede deel krijgt de viool meer praatjes. In het prachtige Adagio is het zelfs de viool die het lyrische openingsthema introduceert en die vervolgens daadwerkelijk in dialoog gaat met de piano. In het opzweepende afsluitende rondo-menuet, een vorm die Mozart kopieerde van zijn goede vriend en voorbeeld Johann Christian Bach, heeft de piano weer het hoogste woord.

‘Ik kan de combinatie van viool, cello en piano niet uitstaan’, schreef Pjotr Iljitsj Tsjaikovski in 1880 aan zijn beschermvrouw Nadezjda von Meck nadat zij hem had gesuggereerd een trio te schrijven. ‘Ik vind dat de timbres van deze instrumenten niet versmelten... ik beschouw het als een marteling om te luisteren naar een pianotrio. De piano kan alleen maar efficiënt zijn in drie situaties: solo, samen met een orkest of op de achtergrond als een begeleidingsinstrument.’ Toch zou de componist van groot belang zijn voor de ontwikkeling van het Russische pianotrio, want een jaar later componeerde Tsjaikovski zonder dat iemand erom vroeg zijn enige pianotrio, het **Pianotrio in a op. 50**. Hij schreef het werk ‘ter herinnering aan een groot artiest’, de oprichter van het conservatorium van Moskou en Tsjaikovski's mentor en goede vriend Nikolai Rubinstein die op 23 maart 1881 overleed. Waarom Tsjaikovski ter herinnering aan hem juist een pianotrio schreef is niet duidelijk, wel dat het een van de meest opmerkelijke trio's uit het repertoire is geworden. Het

is met een duur van zo'n vijftig minuten een van de langste trio's, zeker voor die tijd, en het heeft met slechts twee delen een onconventionele opzet. Het eerste deel begint volgens, in overeenstemming met de titel met een elegische inleiding en gaat hoewel de sfeer somber blijft over in een relatief conventionele 'sonate'. Het tweede deel is een groots thema met variaties, vol verborgen muzikale herinneringen aan Rubinstein. Wat vooral opvalt, is de haast orkestrale sfeer die het werk heeft, precies waar Tsjaikovski angst voor had. 'Het trio is klaar' schreef hij begin 1882 aan Von Meck. 'Maar ik ben bang dat ik gefaald heb de instrumentale combinatie aan te passen aan mijn muzikale gedachten. Ik vrees dat ik muziek van een symfonisch karakter heb gearrangeerd als een trio in plaats van direct voor de instrumenten te schrijven.'

Al snel bleek Tsjaikovski's grootste angst de grote kracht van het trio; het werd ondanks de lengte een van de populairste werken van het triorepertoire.

Paul Janssen

De drie musici van het Ingenium Trio studeerden aan de Franz Liszt Academy of Music in Boedapest.

De Chinese violiste Ke Li (1998) studeerde eerder in China terwijl cellist Mátyás Hotzi (1994) en pianist András Moldoványi (1996) in hun geboorteland Hongarije studeerden.

Na het winnen van diverse solo competities besloten ze hun krachten te bundelen en hun muzikaliteit te combineren. Dit resulteerde in 2017 in het INGENIUM TRIO. Als trio worden ze gecoacht door Rita Wagner.

Het Latijnse woord "Ingenium" betekent talent, humeur: dit combineert de verschillende persoonlijkheden, en zo brengen ze hun inspiratie en gevoel over aan elkaar en het publiek.

Ze gaven concerten door heel Europa en namen deel aan masterclasses bij de violist Giovanni Guzzo, de cellist Reinhard Latzko en de pianist Imre Rohmann.

Het Ingenium Trio nam in 2019 deel aan de internationale Summer Academy van International Holland Music Sessions wat resulteerde in een uitnodiging om op te treden tijdens de serie New Masters on Tour op Texel, het Koninklijk Concertgebouw en de Filharmonia Bratislava.